

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, כ"ו אב התשפ"ו

חולין ק"א – גיד בטמאה, איסור חל על איסור, מתי הוזהרו על גיד הנשה ואבר מן החי

שאלות:

1. לוי אכל בטעות גיד הנשה של סוס, האם הוא עשה עבירה?

גיד הנשה בבהמה טמאה

○ הגמרא מבררת למה **רבי שמעון** פוטר לגמרי את האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה, ולא מחייב לא משום גיד ולא משום איסור בהמה טמאה שקדם:
שהרי אם איסור חל על איסור, אז צריך לחייב שתיים גם בגלל הגיד וגם בגלל איסור בהמה טמאה, ואם איסור לא חל על איסור, אז לפחות משום טמאה. ואם לא חייבים משום בהמה טמאה משום שלגידים אין טעם ולא נחשבים בשר ולא עוברים על אכילת בהמה טמאה, אז צריך לפחות לחייב בגלל גיד הנשה!

▪ **רבא משיב:** **שרבי שמעון** סובר שאין טעם בגידים, ולכן לא חל איסור אכילת בשר בהמה טמאה. וגם איסור גיד הנשה לא חל – כי הפסוק מיעט אותו מבהמה טמאה. הכתוב אומר: "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", ודורשים: איסור גיד הנשה נאמר דווקא בבעל חיים שגידו אסור אבל בשרו מותר (בהמה טהורה). יצאה בהמה טמאה, שגידה אסור ובשרה אסור, והיא לא בכלל האיסור הזה.

2. גדי הדליק אש בטעות בשבת שהיא גם יום הכיפורים, כמה חטאות הוא צריך להביא?

איסור חל על איסור

○ גיד הנשה של נבלה, עולה ושור הנסקל:

- **רב יהודה אמר בשם רב:** שהאוכל גיד הנשה של נבלה – **רבי מאיר** מחייב שתיים, איסור גיד ואיסור נבלה; **חכמים** אומרים שחייב רק אחת על איסור גיד, כי אין איסור נבלה חל על גיד, למרות שאיסור נבלה הוא איסור כולל, ובכל זאת לא חל לשיטתם. איסור כולל פירושו, שעוד אנשים או עוד דברים, נאסרו על דבר שהיה כבר אסור, במקרה הזה כשהבהמה התנבלה גם כל שאר החלקים שלה חוץ מהגיד הפכו אסורים.
- אבל **חכמים** מודים באוכל גיד של עולה או של שור הנסקל שחייב שתיים – מפני שמתווסף עליו איסור הנאה **חמור**. לפי **רש"י** מדובר כאן גם **איסור מוסיף**: בהתחלה הגיד אסור באכילה ומותר בהנאה, ובהקדש או בשור הנסקל הוא נאסר גם בהנאה איסור מוסיף, מוסיף עוד איסור חדש על אותו דבר שכבר היה אסור.
- הגמרא מבררת מי הם **החכמים** שסוברים שאיסור כולל לא חל על איסור קודם, אבל איסור כולל שיש עמו איסור חמור כן חל על איסור קודם?
- **רבא מסביר** שזו שיטת **רבי יוסי הגלילי** שהוא סובר שאיסור לא חל על איסור גם באיסור כולל, כפי שלומדים מדיני אדם טמא שאכל בשר קודש טמא או טהור, וכמו ש**רבא** מסביר אותו:

- האירורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
- אם הגוף נטמא לפני הבשר, **רבי יוסי הגלילי** מודה שחייב, מפני שאיסור טומאת הגוף קדם, ואדם טמא שאכל קודש חייב כרת, וזה לא משתנה אפילו אם הוא אוכל בשר קודש טמא.
- אבל אם הבשר נטמא קודם ואחר כך הגוף,
 - **חכמים** מחייבים משום איסור כולל: מתוך שטומאת הגוף אוסרת עליו גם קדשים טהורים, היא חלה גם על הקדשים הטמאים, והוא חייב כרת (בעוד שטהור שאוכל בשר קודש טמא לא חייב כרת, אלא לאו).
 - **רבי יוסי הגלילי** לא מקבל את האיסור הכולל, לשיטתו לא אומרים שטומאת הגוף אוסרת גם טהרות היא תחול גם על טמאות, והוא לא חייב כרת. מכאן מוכח ש**ר"י הגלילי**, לא מחיל איסור כולל שאינו חמור. הגמרא **שואלת** למה לשיטתו איסור טומאת הגוף, שעונשו כרת, לא חל כאיסור חמור? **רב אשי משיב** שאין הכרח שהוא יותר חמור, שהרי לטומאת הגוף יש טהרה במקווה, ואילו לטומאת הבשר אין טהרה, ולכן היא אולי חמורה יותר.
 - הגמרא **מנסה** להוכיח של**רבי יוסי הגלילי** יש איסור כולל, מברייטא שמביאה מחלוקת במי שעשה מלאכה בשבת שחלה ביום הכיפורים: **רבי יוסי הגלילי** מחייב חטאת על כל אחת בנפרד, כי שבת היא איסור מוסיף של מיתת בית דין על הכרת של יו"כ, ויו"כ הוא איסור כולל כי הוא מוסיף גם איסור אכילה, ולכן כשהם נכנסים ביחד בבין השמשות, הם חלים ביחד; **רבי עקיבא** חולק ומחייב רק אחת.
 - **רבין בשם רבי יוסי בר רבי חנינא אמר** שהברייטא משובשת ושיש להפוך את הדעות, ואז זה מסתדר עם השיטה ש**רבי יוסי הגלילי** לא מחיל איסור כולל, ומחייב רק חטאת אחת.
- רב יצחק בר יעקב בר גיורי** מסר בשם **רבי יוחנן** שלפי המסקנה ש**רבי יוסי הגלילי** מחייב רק אחת:
 - אדם ששגג בשבת והזיד ביום הכיפורים — ששכח ששבת וזכר שיום כיפור, חייב אחת.
 - אבל אם הוא הזיד בשבת ושגג ביום הכיפורים — פטור לגמרי מחטאת.
- אביי הסביר** את הדין הזה, שהחטאת שחייבים זה רק על חילול שבת, כי שבת קבועה מעצמה וקדמה ליום הכיפורים שנקבע בידי בית הדין, ולכן איסור יום הכיפורים לא חל עליה. (ועל מזיד ממילא לא מביאים חטאת)
- רבא הקשה**, הרי בפועל שניהם חלים יחד! ו**ר"י הגלילי** פוטר, כי לשיטתו איסור לא חל על איסור גם בכולל ומוסיף, ולכן גם לא בבת אחת. ולכן בכל מקרה שאחד מהם במזיד כן חייבים על השני חטאת.
- ואת מה שמסר **רב יצחק בשם רבי יוחנן, רבא הסביר** שזה בכלל לא דיבר בעניין איסור שחל על איסור, שם היה מדובר בתקופת שמד שהגויים לא הרשו לחוגג יום כיפור, ושלחו מארץ ישראל לקיים את מנהגי יום הכיפורים בשבת, למרות שזה לא בתאריך של יום כיפור האמיתי, לכן מי ששגג במה שכונה שם „יום הכיפורים" פטור, משום שבאותו יום לא חל באמת איסור יום הכיפורים.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

3. מתי נאמרה אזהרת גיד הנשה?

מתי הוזהרו על גיד הנשה

- ראינו במשנה **שרבי יהודה** סובר שגיד הנשה נוהג בבהמה טמאה, כי האיסור חל כבר מזמן בני יעקב, **חכמים** השיבו בברייתא ל**רבי יהודה**: שהפסוק אומר "על כן לא יאכלו בני ישראל", והכינוי "בני ישראל" נקרא עליהם רק בסיני! לכן איסור גיד הנשה נאמר בסיני, אלא שנכתב בספר בראשית כדי להודיע מהי הסיבה שנאסר.
- **רבא מקשה**: הרי נאמר עוד לפני סיני: "וַיִּשְׁאַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת יַעֲקֹב אֲבִיהֶם"?! הגמרא מתרצת שהפסוק הזה נאמר לאחר שיעקב כבר נקרא בשם ישראל.
- **רב אחא בריה דרבא שאל** את **רב אשי**: אם כן, האם האיסור חל משעת הירידה למצרים?
○ **רב אשי השיב**: ששעת הירידה למצרים לא הייתה שעת מעשה המאבק של יעקב, ולא הייתה שעת מתן תורה, ולכן האיסור החל רק במעמד הר סיני, שרק שם ניתנה התורה.
- בסוף הדף הברייתא מביאה מחלוקת תנאים באבר מן החי:
 - לדעת **רבי יהודה ורבי אלעזר** איסור אבר מן החי נוהג בבהמה, חיה ועוף, בין טמאים ובין טהורים.
 - לדעת **חכמים** רק בטהורים.
 - **רבי יוחנן מסביר** ששתי הדעות דרשו את הפסוק: "רַק חֶזֶק לְבָלְתִּי אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבֶּשָׂר". (שפירושו לא לאכול ממנו בעוד הנפש עמו – שזה אבר מן החי).
 - **רבי יהודה ורבי אלעזר** לומדים מהסמיכות, כל שאתה מצווה על דמו, ואף בטמאים יש איסור אכילת דם, אתה מצווה על איבריו (איסור אבר מן החי).
 - והבירור של שיטת **חכמים** ממשיך בדף הבא.